

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 19. junija 1867. ~

Gospodarske stvari.

Občni zbor kmetijske družbe v Ljubljani.

(Konec.)

8. predmet občnega zbora je bil ta, da se sadje in murvorejcem podelé častna pisma in srebberne svetinje. Sklep je bil, da se

častna diploma podeli po nasvetu glavnega društvenega odbora prečastitemu gospodu L. Pintarju, fajmostru v Zabreznici, po katerem je naši deželi vstal pravi drugi Pirec,

po nasvetu predstojnika podružničnega gospoda grofa Barbo-ta prečastitemu gospodu K. Gasperlinu, fajmostru v Bučki, in

gospodarju Janezu Prijatelju v Hrastnem,

po predlogu glavnega odbora gospodarju Janezu Pintarju pri sv. Tomažu v selski fari,

gospodarju Blažu Bergantu pri sv. Tomažu v selski fari,

kajžarju Juriju Koblarju na Zalem Logu,

gospodu Martinu Potočniku, učitelju na Trati v poljanski dolini s priporočilom za Metelkovo ustanovo, gospodarici Jerici Eberlovi na Zalem Logu.

Sreberna svetinja pa je bila priznana:

po nasvetu glavnega odbora gospodarju Jerneju Pintarju pri sv. Tomažu,

gospodarju Blažu Pintarju pri sv. Tomažu,

kmetiškemu mladenču Matevžu Okornu pri sv. Tomažu,

po nasvetu predstojnika podružničnega gospoda grofa J. Barbota gospodarju Matiju Rormanu v Dobruški vasi,

po nasvetu predsednika kmetijske družbe gosp. F. Trpinca: kmetiškemu mladenču Francetu Korbarju v Virji poleg Medvod,

po nasvetu odbornika kmetijske družbe gospoda dr. Orla: cestniku Janezu Rus-u na Lesnem Brdu.

Pri tej priliki nasvetuje g. dr. Orel zboru: naj se sl. vlada naprosi, da bi vprihodnje krepko podpirala zasajevanje drevés ob cesarskih velicah cestah. Nasvet je bil soglasno sprejet.

Gospodar Net iz Kokrice je ponudil na prodaj družbenikom lepo in zdravo seme gorenskih svilnih črvičev.

Račun družbeni za 1866. leto je kazal, da dohodki so znesli 5949 gld. 45½ kr., stroški pa 5283 gold. 67 kr., tedaj se je prihranilo 665 gold. 78½ kr. Prevdarek stroškov za 1867. leto je bil potrjen v dohodkih na 5393 gold. 78½ kr., v stroških na 4649 gold. 45 kr., po takem bi ostajalo konec leta 844 gold. 33½ kr. — Na drobno naštete dohodke

in stroške vsak družbenik lahko pogleda v pisarnici kmetijske družbe.

Po večini glasov so bili sprejeti vsi na novo svetovani udje.

Vrtnarske skušnje.

* Da se lep špargelj izredí — treba je posnemati Angleže. Oni kmalu po vseh Svetih odsekajo špargeljnova stebila; ko so nekoliko dni ležala, jih sežgó, in pepél ta raztresejo po špargeljnovih gredah. Potem na gredo 20 čevljev dolgo in 6 čevljev široko denejo en voz frišnega gnojá, kteremu se nekoliko kurjeka ali golobjeka pridene, zgodaj spomladi se greda plitvo okoplje in s soljo potrese.

Živinozdravniške skušnje.

* Proti hromoti žebet (Fohlenlähme), ktera je ena najhujših bolezin, priporoča Stöckhardov časnik Glauberjevo sol kot gotovo zdravilo. Mi sicer nismo tako lahkoverni, da bi mislili, da je to gotovo; vendar skušnje vredno je, ker je zdravilo dober kup in tudi sicer škodovati ne more. Žebeta hromasta že pridejo na svet; taka žebeta se ne morejo spraviti na noge, ne morejo glave vzdigniti, križ jim omahuje, kakor da bi bil mrtvuden. Neka kobila v Ukermarku na Nemškem je že več tacih žebet rodila; gospodar uboga svet zdravnikov, naj kobili, kadar bode zopet breja, vsak dan četrtlota v prah stolčene Glauberjeve soli (Glaubersalz) daje in sicer tako dolgo, da porodi. In žebè tako gleštane kobile bilo je zdravo. Oni zdravnik priporoča po velikosti in naturi kobile več ali manj omenjene soli na dan dati. (Samo tega ni povedal, ker povedati ni mogel, kako se kobili pozná, da nosi hromasto žebè v sebi?)

* Da ima mleko več smetane, svetuje francozk kmetovalec 4 lote žveplenega antimona (Schwefelantimonium) in 6 lotov janeža v prah zmletega. Ta zmes se na vodi dá kravi zvečer. Tri jutra potem se poredoma daje kravi pol maslica jesiha, zmešanega s poličem vode, in pa perišče navadne kuhinjske soli. Omenjeni kmetovalec pravi, da že prvi dan se pokaže mleko zboljšano pri taki kravi, ktera sicer dobro molze, pa njeno mleko le to napako ima, da ima premalo smetane.

Kupčija s sadjem na Štajarskem.

Na železnici v Gradcu so naložili štajarskega sadja od oktobra 1864. do majnika 1863. leta 85.887 centov, od tega je šlo 70.286 centov na Dunaj in 14.867 centov v Budo na Ogersko; ostalo se je od-

ložilo na železničnih postajah v Požunu, Radenu poleg Dunaja, Sopronu itd.; 114 centov ga je šlo celó v Varšavo. — Ako se pomisli, da to sadje je samo na eni postaji (graški) iz dežele šlo na prodaj, je pač očitno, da se ga veliko spečá po svetu in da je potem sadjereja vredna, da se je loti veliko pridnih rok.

Obrtnijske stvari.

Fužinske kosé.

Iz Fužin na Gorenškem.

Visoko na Gorenškem pod sivim Mangortom je romarjem na sv. Višarje dobro znan trg Šenfels ali Weissenfels. Po zemljepisni legi spada ta trg na Koroško, kajti od Rateč, najviše vasi v savski dolini, se pride po dolgem klancu navzdol v grad „Pod Klancem.“ Ta kraj se tudi imenuje „na Fužinah“, ker so tukaj od nekdanj fužine za železo, okoli katerih so se Nemci naselili, tako, da je tukaj več Nemcev kakor Slovencev; imé „Belapeč“ je pa na novo izkovano, in domačini nič ne vedó od „Belepeči.“

Toda danes, dragi bralec, ne bom ti popisaval stanovcev, njih jezika, šeg in navad, tudi ne podrtin starega grada „Weissenfels“ na strmem hribu unkraj trga na koroško stran, o katerem pravijo, da so metličarji iz Rateč iz sovraštva do Šenfelcev, ki so jim v rokodelstvo segali, po hudem boji razdjali, marveč peljal te bom v ondotne znamenite fužine, kjer od 1864. leta posebne izvrstne kosé izdelujejo. Dasiravno v preteklih zadnjih letih kupčija s to robo ni bila posebno dobra, našle so vendar fužinske kose kupca v domačih in tudi inostranskih krajih, posebno jih mnogo gre na Rusko, Poljsko, severno in južno Nemčijo, na Česko, Ogersko, Laško, Špansko in še drugam.

Da so fužinske kose res izvrstne, lahko se tudi iz tega sklepa, ker so v kupčiji spodrinile druge dosihmal bolj znane in navadne kose, in povsod, kjer je bila ta roba očitno razpostavljena, je gosp. Klincer, lastnik teh fužin bil poslavljen, tako na priliko, v Mariboru leta 1865., kjer so se poganjale vse notranjo-avstrijske fužine, je dobila sama ta fužina sreberno svetinjo, leta 1865. v Celovcu, leta 1866. na Dunaji, in letos v pariški razstavi tudi sreberno svetinjo.

Prednost teh kosá mimo družih pripisuje se pa posebno umetnim pripravam fabrike, gnjeli jekla, in skrbnemu izdelovanju.

Pri izdelovanju se namreč rabijo plamenice (peči na zubelj, Flammöfen), kjer se, namesti z ogljem in premogom, z drvni kuri. Nasledek tega je, da se po vsi peči gorkota v enaki meri razdeli, na enaki stopinji obdrži, in se tako jeklo na vse strani enako razbeli, in ne pregreje, pa tudi njega posamezni deli ne zgoré, kar se pri navadnih vignjah zato večkrat primeri, ker ni mogoče, da bi celi kos jekla na enkrat enako razbelile, kajti navadne vignje se z ogljem in premogom kurijo; ogenj pred ježeljem (Esseisen), skozi ktere sapa piha, ima večjo moč, kakor na straneh, zatoraj se ondi tudi jeklo hitreje ko drugod razbeli; tù se že skoro vari, predno se drugod za podelovanje pripravno segreje. Zategadel se na sredi jeklo dostikrat pregreje, tudi večkrat sežge, in izdelek je potem krhek, se rad izkruši, in kôsa postane na rezu zobata.

Za izdelovanje se ne rabi samo navadno, temuč tudi vlito jeklo. Zato pa, ker navadno jeklo ni še popolnoma izčiščeno, in so mu večkrat še nekateri bolj surovi delci pridruženi, se ono večkrat pod kladvom na vodo dobro podela in pregnete, predno se začnó iz njega kôse izdelovati. Potegnejo se namreč iz njega

tanke šine; le-té se zopet zgrejejo in v ognji zvaré, potem pod kladvom v celoto dobro podelajo, in iz le-té štirivoglate, palec debele štange potegnejo. Vsaka štanga se razseka potem na posamezne kosce, kakor se za izdelovanje različnih kosá vpotrebujejo. Sedaj se še le izdelovanje kosá začne.

Surovih delov že prosto, vlito jeklo se pa ne gnjete več kakor uno pod kladvom, ampak potegnejo se precej štirivoglate, po palcu debele štange, in le-té se razsekajo kakor une na posamezne kosce.

Zdaj se kôsa, iz jeklenega kosca pod kladvom po večem potegne, in se ji prvotna podoba dá. Na to se začne njeno ročno izdelovanje, ter se ji prava podoba dá. Potem pride zopet pod kladvo, pod katerim se mehka pa tudi že trda in sicer dvakrat ostro in dvakrat gladko kleplje in gladi.

S tem podelovanjem in gnjetenjem se odpravijo vse plene, mehurci, in zagladijo se dolinice, in vse to k izvršenju enacega kaljenja cele kôse dosti pripomore.

Posebni stroji (mašine) gladijo in likajo še kôse; tù se toraj ogladijo in olikajo lepše in ličnejše kakor je to z rokami izvršiti mogoče.

Tovarna (fabrika) ima tudi posebno umetno napravo, s katero kôse kalí; ona obdrži neko pri kaljenju potrebno maščobo zmirom na enaki stopinji gorkote, in le to z drugimi umetnimi napravami vred v to pripomore, da se vsaka kôsa more na vse strani enako kaliti.

Vsakdo se popisanih dobrih lastnosti fužinskih kosá tudi lahko sam prepriča, ako jih pogleda v štacuni g. Bučarja v Ljubljani, kjer so te kose na prodaj.

Umetnost jugoslavenska.

* Iz zgodovine hrvaške bode na svetlo dal 12 krasno litografiranih slik gosp. J. F. Mike, obrazar in povestni slikar v Zagrebu. Prva slika: Dolaz Hrvatah u danšnju domovinu svoju godine 638. prišla je ravnokar na svetlo. Druga: Ljutovid čini savez sa Slovenci proti Frankom godine 819. pride na svetlo v 2 mesecih, in tako poredoma tudi vse druge. Kdor se naroči na te podobe in plača brž pri naročilu 2 gold. za 1. in 12. sliko, prejme vseh 12 po 1 gold. Kdor pa plača 10 gold. na enkrat, dobi celo zbirko. Cena posameznim slikam pa je 1 gld. 60 kr. Kdor si želi omisliti krasno povestnično zbirko, naj se oglasi pri izdatelji samem v Zagrebu, ali pa v bukvarnici Giontinovi v Ljubljani. „Novice“ živo priporočajo krasno delo vsakemu našincu; zlasti čitalnicam utegnejo biti primeren kinč.

Iz državnega zbora.

Govor dr. Toman-a o adresi

v državnem zboru 3. junija 1867.

(Konec.)

Moja gospôda! nečem slavne zbornice opominjati, kako so govorili nekateri državni poslanci; nečem zbirati besed, ktere smo zadnja leta slišali o izgubljenih pravicah; ali to je resnica, niti se ne more tajiti, da je bila večina sklepov v državnem zboru taka, da ni bilo mogoče misliti na spravo, kakoršna je denes narajena. (Na desnici: dobro!)

Tudi to je res, da so posamezni glasovi govorili za državne pravice ogerske dežele; — ti glasovi so se slišali s te strani vže 1861. leta itd. Res je, da je te zbornice preizvrsten poslanec med razpravami sprožil vprašanje, ktero je imel vedno in vedno pred očmi, kakor kakošno podobo, rekoč, da s februarским patentom ni nič opraviti; da se mora sprava z Ogri ustano-